

Messias världens finaste fiol

Svensk regelbunden gäst på fiolmarknad i London

De stora fiolbyggarna på 1600- och 1700-talen fick själva tillverka sina penslar och komponera sitt fiolack — dess hållbarhet, smidighet och fina lyster. Men hittills har de varit oöverträffade. Det är fortfarande italienaren Amatis 12 elever, däribland Antonius Stradivarius och Andrea Guarnerius och deras elever, som hävdar sig. För deras arbeten betalar man i världsmarknaden hundratusentals kronor, medan de bästa fiolerna från 1900-talet knappast uppskattas till en hundradel av mästariolernas värde, berättar juristen Petrus Järneström, som i mer än 40 år varit en trogen besökare på fiolmarknaden i London.

— Vad som fångar intresset på fiolmarknaden i London är därför inte produkterna från den moderna fioltillverkningen, som för närvarande sysselsätter mer än 30.000 människor i Europa. Det är de italienska mästarnas instrument som under 300 år fortsatt sin vandring — dock inom ett relativt begränsat område. De flesta köptes nämligen upp i England under 1700- och 1800-talen, och där finns för närvarande hälften av världens mästariolier, beroende på att de gamla traditionsrika fiolfirmorna ytterst ogärna säljer sådana varor utom imperiet. Undantag görs för de stora internationella violinisterna.

Kommer en skandinav in i firman Hill i London och frågar om det finns någon dyrgrip till salu, svarar man: "Not at the moment". Det finns alltså ingenting för ögonblicket. Annorlunda ter sig saken om kunden råkar vara Natan Milstein eller Jascha Heifetz. Då plockar man utan att tveka fram en Guarneri del Gesù eller en god Stradivarius. Man får reklam, liksom man vid försäljning till engelsmän kan räkna på goodwill till nästa generation Hill.

Tyrolerfioler med sötaktig ton

Engelska violinister har mera sinne för instrumentet än de svenska, säger hr Järneström. Under ett besök i London mötte jag en kväll en av första violinisterna i BBC. I sin fiollåda hade han en fin italiensk fiol, en Pietro Guarneri, som jag hört talas om och ville köpa. Jag bjöd honom på en drink i baren på mitt hotell. Han visade fiolen och började sedan spela, fastän klockan var 1 på natten. Men ingen av gästerna på hotellet ville att han skulle sluta. Sälja ville han emellertid inte, trots att han dessutom ägde fem lika värdefulla italienska fioler. Han hade haft många amerikanska spekulanter.

Sverige har dominerats för mycket av tyskt inflytande, säger hr Järneström. Vi importerade tyska

musiker på 1800-talet, och därmed också tyrolerfioler med sötaktig ton. Tyskland har varken fiolbyggare eller bedömare av världsklass. Ett certifikat på fioler från Hills i London borgar bättre i Tyskland än tyska experters, även om det gäller tyska instrument.

Världens finaste fiol heter Messias

Herr Järneström har förmedlat inköp av åtskilliga italienska mästariolier åt svenska musiker. Ibland har han ropat in verkligt goda fioler för endast några tusenlappar — sådana dagar då flygvädet varit dåligt och amerikanska köpare förhindrats delta i auktionen i West End.

Då och då besöker hr Järneström Oxfordmuseet för att stärka sig med anblicken av världens finaste fiol, en Stradivarius, kallad Messias, skänkt av Hills.

Men en Stradivarius räcker inte som utrustning för en stor konstnär, säger hr Järneström. Den fina tonen lämpar sig bra för inspelningsar, men den räcker knappast till i Albert Hall. Där måste det vara en fylligare ton med mera "sting", t. ex. en Guarneri del Gesù.

Franska stråkar skall det vara

Stråkarna är ett kapitel för sig, och beträffande dem är det fransmännen som hävdar sig. I Frankrike levde nämligen i slutet på 1700- och början på 1800-talet en herre vid namn Tourte, vars stråkar nu värderas till 15.000 kr. Tourte har kallats för "Stråkarnas Stradivarius". Milstein bl. a. använder en sådan.

Det finns också en mängd andra franska stråkar av hög kvalitet, berättar hr Järneström, ett faktum som heller inte har gått upp för alla svenska musiker. När en av våra nu förnämsta svenska violinister skulle hålla debutkonsert fick han låna en fin fransk stråke, men efter konserten återgick han "oförvillad" till sin tyska dussinstråke.

Barbara

Violinexperten Petrus Järneström

DAGENS NYHETER

Onsdagen den 15 September 1954

Upplands spelmän står sig gott i konkurrensen

— Uppland är långt ifrån i saknad av spelmän, som man möjligen kunde tro av en rubrik på Namn och nytt på måndagen, säger director musices i Uppsala, Sven E. Svensson, som vet det mesta om uppländsk allmogemusik. Man kan ju bara peka på den stora riksspelmansstämman i Uppsala i somras, där Uppland stod sig mycket väl i konkurrensen.

Däremot förde allmogemusiken både i Uppland och i hela landet en mycket tynande tillvaro en tid under förra seklet, tillägger director musices. När väckelserörelserna kom blev spelmännen de mest "syndiga" och mest lättfrälsta, och de flesta lämnade musiken och brände sina instrument. Det var då den största delen av den klassiska allmogemusiken gick förlorad.

Insamlingsarbetet av gamla spelmanslåtar började tidigt. För Upplands del blev det särskilt aktivt 1909 och 1912, då två kuratorer på Upplands nation, sedermera statsrådet Sam. Larsson och byråsekreterare Ivar Widegren ledde arbetet. Sen har Upplands spelmansförbund, som bildades 1945, på initiativ av Sven E. Svensson, gjort

Sven E. Svensson

en hel del. Man har lyckats få fram åtskilliga oförvanskade låtar som är 100 till 150 år gamla, framför allt naturligtvis från de berömda uppländska spelmännen "Byss-Kalle" och "Gås-Anders". Professor Bror Hjorth har instiftat Gås-Andersmedaljen för att stimulera intresset för folkmusiken.

Upplands utan konkurrens främste spelman nu är Erik Sahlström i Tobo, känd som reformator på nyckelharpan område. Man kan nog tryggt säga att han spelar nyckelharpa mycket bättre än någon gammal spelman någonsin har gjort. (NoN, Uppsala.)